

תנ"ך

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	דברים	—	$(15 \times 1) + (15 \times 2)$	—	45	נקודות
פרק שני	—	מלכים ב', ירמיה, יחזקאל	—	(15×2)	—	30	נקודות
פרק שלישי	—	חגי, עזרא, נחמיה	—	(15×1)	—	15	נקודות
פרק רביעי	—	שאלת נושא	—	(10×1)	—	10	נקודות
						100	נקודות
						סה"כ	

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

פרק ראשון — דברים (45 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על שאלה 1 (שאלת חובה — 15 נקודות),

ועל שתיים מן השאלות 2-5 (לכל שאלה — 15 נקודות).

1. יחידת "הברית" — שאלת חובה (15 נקודות)

עיין בפרשת "שמע" (דברים, פרק ו', פסוקים ד'-ט') ובפרשת "והיה אם שמע" (דברים, פרק י"א, פסוקים י"ג-כ"א).

א. על פי פירוש שלמדת, ציין שני הבדלים בין פרשיות אלו.

(5 נקודות)

ב. 1) על פי רמב"ן, המילים "ה' אֶל־לִהְיוֹנוּ ה' אֶחָד" (דברים, פרק ו', פסוק ד') הן מצווה מבוארת.

הסבר מהי מצווה מבוארת, וכתוב איזו מצווה המילים "ה' אֶל־לִהְיוֹנוּ ה' אֶחָד" מבארות.

2) על פי רש"י, המילים "ה' אֶל־לִהְיוֹנוּ ה' אֶחָד" מתייחס לשני זמנים שונים. הסבר את המילים האלה על פי פירוש

זה.

(6 נקודות)

ג. תלמוד בבלי, מסכת יומא, דף פ"ו, עמוד א': "ואהבת את ה' אלקיך" – שיהא שם שמיים מתאהב על ידך. שיהא

קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו באמונה, ודיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות

עליו? אשרי אביו שלימדו תורה, אשרי רבו שלימדו תורה, אוי להם לבריות שלא לָמְדוּ תורה, פלוני שָׁלַמְד תורה

– ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".

1) במה שונה הפירוש שבמסכת יומא לציווי "וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֶל־לִהְיוֹךְ" מן הפשט של הכתוב?

2) הסבר כיצד האדם המתואר במסכת יומא מקיים את הציווי "וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֶל־לִהְיוֹךְ"?

(4 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 2-5 (לכל שאלה – 15 נקודות).

2. יחידת "פתח תפתח"

א. לפניך שני פסוקים.

"בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ" (דברים, פרק כ"ד, פסוק ט"ו).

"לֹא תִלִּין פְּעֻלַּת שְׂכִיר אֲתָךְ עַד בֹּקֶר" (ויקרא, פרק י"ט, פסוק י"ג).

(1) על פי פירוש שלמדת, מתי השוכר צריך לשלם לפועל את שכרו על פי הפשט של הפסוקים האלה, ומתי השוכר

צריך לשלם לפועל את שכרו על פי חז"ל?

(2) על פי חז"ל, באיזה שכיר עוסק הפסוק בספר ויקרא, ובאיזה שכיר עוסק הפסוק בספר דברים?

(6 נקודות)

ב. עיין בדברים, פרק כ"ד, פסוקים י"ד-ט"ו.

רש"י (לפסוק ט"ו): "והיה בך חטא" – מכל מקום, אלא שממהרין להיפרע על ידי הקורא."

מה רש"י מלמד על הנהגת ה' בעולם?

(5 נקודות)

ג. עיין בדברים, פרק כ"ד, פסוק כ"א.

"כלי יקר" מבאר פסוק זה בדרך הדרש:

מזהירו על גזל עניים שלא יעזוב חילו [ישאיר עושרו] ליורשיו אחריו [...] וכן לא תבקש לעזוב העוללות למי

שיהיה אחריו, אלא לגר ליתום יהיה [...] ואל תדאג לומר אם לא אשאיר אחריי מאומה לזרעי מהיכן [הם]

יתפרנסו [...]?! זכית עכשיו לשדות וכרמים ברצון האל יתברך, הוא ישלח גם מלאכו לפני זרעך אחריו ויתן

להם די מחסורם."

(1) על פי "כלי יקר", הסבר את המילה "אחריו" שבפסוק זה.

(2) על פי "כלי יקר", הסבר בלשוןך מפני איזה מעשה התורה מזהירה בפסוק זה.

(4 נקודות)

3. יחידת "לא תוכל להתעלם"

עיינ בדברים, פרק י"ט, פסוקים א'-י"ג.

א. (1) "תִּכְיֶינָה לְךָ הַדֶּרֶךְ וְשִׁלְשֶׁת אֶת גְּבוּל אֶרֶץךָ" (פסוק ג').

על פי פירוש שלמדת, כתוב שתי הנחיות הנלמדות מפסוק זה.

(2) "וְאִם יִרְחִיב ה' אֶל-לִהְיוֹת אֶת גְּבֻלְךָ" (פסוק ח').

על פי פרשן שלמדת, מתי תתרחש הרחבת הגבולות המתוארת בפסוק, וכמה ערי מקלט יש להבדיל בסך הכול?

(6 נקודות)

ב. (1) "לא תִּחְוֶה עֵינֶךָ עָלָיו" (פסוק י"ג).

על פי פירוש שלמדת, איזו סיבה עלולה לגרום לבית הדין לחוס שלא בצדק על הרוצח במזיד?

(2) רמב"ן (לפסוק י"ג): "אבל במרובי התקלות יזהיר עוד בִּמְצֻוֹת לא תעשה, שלא ינצלו מידינו [...] ולא

שניתן להם רחמים".

מהי משמעות הביטוי "מרובי תקלות" שבדברי רמב"ן? לדעתך, מדוע רוצח במזיד נחשב ל"מרובה תקלות"?

(5 נקודות)

ג. הרב משה צבי נריה: "לא רק רוצח בשגגה זקוק למקלט. מכיוון שגילתה תורה את רעיון המקלט, עלינו להרחיבו

על כל השטחים. אחרי כל חטא יש להתייחד במקלט, המאפשר מחשבה והרהורי חרטה. גם יום השבת הוא

מקלט בזמן - 'אל יצא איש ממקומו'. [...] עיר מקלט בתורה איננה עניין של מאסר [...] אלא מקום מנוחה

ומקום ריכוז נפשי וחשבון הנפש [...]. [יש] זמנים של ריכוז, של חשבון הנפש, זמנים 'אשר ינוס שמה' האדם

וחי. ינוס מכל הטרדות, יברח מכל המפריעים - וחי".

(מאורות נריה, אלול-תשרי תשנ"ז, עמ' 36)

(1) על פי הרב נריה, מהי התועלת החינוכית בהגליית רוצח בשגגה לעיר מקלט?

(2) על פי הרב נריה, הסבר בלשונך את ההקבלה בין השבת ובין עיר מקלט.

(4 נקודות)

4. יחידת "ההנהגה"

ענין בדברים, פרק י"ח, פסוקים י"ג-כ"ב.

א. (1) על פי מה שלמדת, מי מִמֶּנָּה את הנביא ומי ממנה את המלך ואת השופטים?

(2) על פי הפשט של פסוקים י"ג-כ"ב, כתוב שני מקרים שבהם הנביא חייב מיתה.

(6 נקודות)

ב. (1) "נְבִיא מִקֶּרֶב מֵאֲחֵיךָ כְּמֹנִי" (פסוק ט"ו).

על פי פירושים שלמדת, ציין שני עניינים שבהם הנביא צריך להיות דומה למשה רבנו.

(2) ציין שני הבדלים בין חיזוי העתיד שחוזה הנביא ובין חיזוי העתיד שחוזים הקוסמים.

(5 נקודות)

ג. מלבנים (לפסוק ט"ו): "הנה העניין של ידיעת העתידות יצויר בשני עניינים: א. כשתרצה לדעת דבר לענייניך

הפרטיים, שגם זה היו משיגים על ידי הנביא [...]. על זה אמר [...] טוב יותר שתמים תהיה ותסמוך על ה'. ב.

זאת שנית, לדעת דבר בעניינים הכלליים. על זאת השיב, אתה לא תצטרך על זה למעוננים וקוסמים מבני נכר

כי לך 'נביא אקים', לא מעונן ומנחש, ולא בני נכר וגויים, רק מקרבך ומאחריך".

על פי מלבנים, מה הם שני הסוגים של בקשת העתידות, ומה נכון לעשות כשרוצים לדעת כל אחד מהם?

(4 נקודות)

5. יחידת "דיני מלחמה"

א. עיין בדברים, פרק כ"ג, פסוקים י'-ט"ו.

- (1) מהו הציווי הכללי שבפסוקים אלו, ומהו הנימוק של הכתוב לציווי זה?
 (2) על פי פירוש שלמדת, מדוע התורה דורשת לשמור על רמה מוסרית גבוהה דווקא בזמן מלחמה?
 (6 נקודות)

ב. עיין בדברים, פרק כ"ד, פסוק ה'.

- (1) על פי פירוש שלמדת, ממה פטור חתן בשנה הראשונה לנישואיו?
 (2) באר את המילה "נקי" שבפסוק.
 (5 נקודות)

ג. "וַשְׂמַח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקַח" (פסוק ה').

הרבי מסלונים (הרב שלום נח ברזובסקי): "כי השמחה אינה מצווה מפורשת בתורה, אך מביאה היא לכל המצוות, והעצבות אינה עברה מפורשת, ומביאה לכל העברות. השער להיכנס להיכל הקדושה היא השמחה. [...] כי השמחה – שורשה מעולם הבניין, ועל ידה מצליחים בבניין בגופניות וברוחניות, ואילו עצבות היא מעולם החורבן. ובכוח השפעת השמחה על החתן והכלה בתחילת בנינם את ביתם, מכניסים אותם לעניין הבניין, לבנות בית בקדושה וטהרה".

(נתיבות שלום, חלק א', נתיבי עבודת ה', מאמר ט"ז)

- (1) על פי הרבי מסלונים, הסבר את מעלת השמחה.
 (2) על פי הרבי מסלונים, הסבר את הטעם לצו התורה "וַשְׂמַח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקַח".
 (4 נקודות)

פרק שני — מלכים ב, ירמיה, יחזקאל (30 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 6-8 (לכל שאלה — 15 נקודות).

6. ירמיה, פרק א'

- א.** ירמיהו חושש לקבל עליו את השליחות הנבואית ואומר "הִנֵּה לֹא יָדַעְתִּי דְבַר כִּי נֶעַר אֲנִכִּי" (פסוק ו').
רש"י (לפסוק ו'): "כי נער אנכי" – איני כדאי להוכיח. משה הוכיחם סמוך למיתתו כבר נחשב בעיניהם בכמה יססים שעשה להם [...] אני, בתחילת שליחות, אני בא להוכיח?!"
 (1) על פי רש"י, מהי הסיבה לחשש של ירמיהו? בתשובתך הסבר את ההשוואה שירמיהו עורך בינו לבין משה.
 (2) על פי רש"י, מהי המשמעות של המילה "דְבַר" בפסוק ו'?
 (5 נקודות)
- ב.** על פי פירוש מלבי"ם לפסוק ו', יש שלושה נימוקים לחשש של ירמיהו:
 "א. שהנער לא יערב ליבו לגשת בפני גדולים.
 ב. שהנער אינו יודע לסדר דבריו במליצה ולשון צח, שעל זה צריך הרגל רב.
 ג. מצד העם שנשלח אליהם, שלא יישאו פנים לנער צעיר הימים ויקומו עליו ויהרגוהו".
 על פי פסוקים ז'-ח', הסבר בלשונך את תשובת הקב"ה לירמיהו על שניים מן הנימוקים האלה. בסס את תשובתך על הכתוב. (6 נקודות)
- ג.** "רָאָה הַפֶּקֶדְתִּיךָ הַיּוֹם הַזֶּה עַל הַגּוֹיִם וְעַל הַמַּמְלָכוֹת לְנִתּוֹשׁ וְלִנְתוֹץ וְלִהְיֹת לְבָנוֹת וְלִנְטוֹעַ" (פסוק י').
אלשיך (לפסוק י'): "הנה אין כוונת נבואותיך לננתוץ, רק [אלא] כדי שישוּבוּ בתשובה ויתוקנו כי בעלי בחירה המה [...] כי מה שהוא נבואות לנתוש ולנתוץ הכוונה היא לבנות ולנטוע [...] שהוא כדי שישמעו ויקבלו מוסר וישוּבוּ וְאֶבְנֵם וְאֶטְעֵם [...] ולכן אל תאמר כי אתה נביא [שמתנבא] על רעה, כי אדרבא עיקר הכוונה היא על תיקון".
 (1) הסבר את הקושי שאלשיך מתמודד עימו בפירושו.
 (2) על פי אלשיך, הסבר את דברי ה' לירמיהו בפסוק י'.
 (4 נקודות)

7. ירמיה, פרק ל"ו

- א. (1) על פי פסוקים ד'-ח', מדוע ביקש ירמיהו מברוך בן נריה לכתוב את דברי ה' אליו?
 (2) על פי פסוקים ט'-י', כתוב באיזה מועד נקראה נבואת ירמיהו, והסבר מדוע דווקא במועד זה.
 (6 נקודות)
- ב. שד"ל (לפסוק י"ח): " 'כותב על הספר בדיו' - לא הייתי שומר הדברים בליבי לכותבם אחר כך, אלא מיד הייתי כותבם מפיו על הספר בדיו. כלומר תכף לקריאתו היתה כתיבתי יוצאה לפועל, ולא היה אפשר לי להחליף דבר".
 (1) מדוע שאלו השרים את ברוך בן נריה "אֵיךְ כְּתִיבְתָּ אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי" (פסוק י"ז)?
 (2) על פי שד"ל, הסבר בלשונך מה ענה להם ברוך בן נריה.
 (5 נקודות)
- ג. תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף ק"ג, עמוד א': "ביקש הקדוש ברוך הוא להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל [בגלל] יהויקים, נסתכל בדורו ונתקרה דעתו [התחרט]".
רש"י: "כיוון שנסתכל בדורו של יהויקים שהיו צדיקים, שעדיין לא גלו החרש והמסגר".
 הבא שתי ראיות מפרק ל"ו לדברי הגמרא, שבני דורו של יהויקים היו צדיקים יותר ממנו.
 (4 נקודות)

8. יחזקאל, פרק ל"ז, פסוקים א'-י"ד

א. עיין בפסוקים א'-ג'.

(1) בפסוקים אלה מתוארים שלושה שלבים בחזון העצמות היבשות. הסבר בלשונך כל אחד מן השלבים האלה.

(2) הסבר את תשובת הנביא "אֶתָּה יִדְעָתָּ" (פסוק ג').

(6 נקודות)

ב. (1) לשם מה ה' מצווה על יחזקאל לומר את חזון העצמות היבשות לגולי בבל?

(2) מדוע קוראים את חזון העצמות היבשות בהפטר שבת חול המועד פסח?

(5 נקודות)

ג. לפניך תצלום של שורת אנדרטאות בבית הקברות קריית שאול בתל אביב. האנדרטאות הוקמו לזכר קהילות

יהודיות שחבריהן נספו בשואה. על אחת מן האנדרטאות כתוב פסוק מיחזקאל, פרק ל"ז.

צילום: Ori~

מתוך הדף "בית העלמין קריית שאול" בוויקיפדיה

הצע פסוק אחד מפרק ל"ז, פסוקים א'-י"ד, שלדעתך מתאים להיכתב על אנדרטה לזכר הנספים בשואה, והסבר

מדוע בחרת בו.

(4 נקודות)

פרק שלישי — חגי, עזרא, נחמיה (15 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על אחת מן השאלות 9-10 (15 נקודות).

9. עזרא וחגי

א. עיין בעזרא, פרק ג', פסוקים י'-י"ג.

(1) ציין שני רגשות שבאו לידי ביטוי בתגובות של העם על ייסוד היכל ה'.

(2) הסבר את הסיבה לכל אחד מן הרגשות.

(7 נקודות)

ב. (1) עיין בספר **חגי**, פרק א', פסוק ב'.

מהי הטענה של העם? כתוב על פי פירוש שלמדת נימוק אחד לטענה זו.

(2) עיין בפסוקים ז'-י"א.

על מה הנביא מוכיח את העם, ומהו העונש שהעם מקבל?

(8 נקודות)

10. נחמיה

א. (1) בפרק ג', פסוקים א'-ל"ב, מתוארת הבנייה של חומת ירושלים.

עיין בפסוק א' ובפסוק ל"ב. על פי פסוקים אלה, הוכח שהבונים בנו את חומת ירושלים כולה.

(2) על פי פסוק ל"ד, סנבלט לועג ליהודים. הסבר כל אחד משלושת ביטויי הלעג שלפניך: "הִיָּעֲזְבוּ לָהֶם";

"הִיָּזְבָּחוּ"; "הִיָּכְלוּ בַיּוֹם".

(7 נקודות)

ב. (1) הסבר על פי פרק ד', פסוק ו', כיצד נודעה ליהודים המזימה של צרי יהודה לעצור את בניית החומה.

בתשובתך הסבר את הביטוי "הַיְּהוּדִים הִיָּשָׁבִים אֶצְלָם".

(2) על פי פרק ד', פסוקים ט'-י"ז, ציין שלוש פעולות שעשו הבונים כדי להתמודד עם מזימתם של צרי יהודה.

(8 נקודות)

פרק רביעי – שאלת נושא (10 נקודות)

ענה על שאלה 11 – שאלת חובה.

11. מנהיגות

מסילת ישרים (פרק י"ט): "ואלה הם הרועים האמיתיים של ישראל, שהקב"ה חפץ בהם הרבה, שמוסרים עצמם על צאנו, ודורשים ומשתדלים על שלומם וטובתם בכל הדרכים ועומדים תמיד בפרץ להתפלל עליהם ולבטל הגזרות הקשות ולפתוח עליהם שערי הברכה".

א. מתוך הפרקים שלמדת, ציין דוגמה למנהיג שהתפלל למען עם ישראל. בתשובתך ציין מיהו המנהיג, מדוע התפלל למען עם ישראל, ומה היה תוכן תפילתו. (3 נקודות)

ב. כתוב חיבור קצר (שבע עד עשר שורות), ובו הסבר מהי לדעתך המנהיגות האידיאלית. בחיבורך ציין שלוש תכונות של מנהיג ראוי, והסבר כיצד כל אחת מן התכונות שצינת באה לידי ביטוי בפועלו של מנהיג תנ"כי אחר (כתוב על שלושה מנהיגים שונים).

אפשר לכתוב על כל מנהיג תנ"כי, גם אם לא למדת עליו השנה. אפשר להיעזר במקורות האלה:

מלכים ב, פרק כ"ב

ירמיה, פרק ל"ו

נחמיה, פרק ב'

נחמיה, פרק ה'

(7 נקודות)

בהצלחה!